

VÁZLATOK

XI. A mezőgazdálkodás és feltételei

Mivel foglalkozik a mezőgazdaság?

- élelem előállítása
- nyersanyagtermelés az ipar számára (*élelmiszeripar, textilipar, bőripar, fa-, papír-, bútorigar, gyógyszeripar*)

Milyen ágazatai vannak a mezőgazdaságnak?

- növénytermesztés
- állattenyésztés
- erdőgazdálkodás
- vadgazdálkodás
- halgazdálkodás

A szárazföldek hasznosíthatóságának öt szempontja a FAO felsorolása szerint:

- rétek, legelők
- szántók, kertek, gyümölcsösök
- erdők
- nem hasznosítható területek (*félsivatag, tundra*)
- talaj nélküli területek (*sivatag, jéggel fedett-, fagyott- és beépített területek*)

Az aktív keresők mekkora része dolgozik a mezőgazdaságban?

- kb. 50%

A mezőgazdaság által előállított termelési érték hány százalékát adja a GDP-nek?

- 5%-át

A MEZŐGAZDASÁG TERMÉSZETI ADOTTSÁGAI

a) éghajlati adottság

- **napsugárzás** (évi napsütéses órák száma, napfénytartam → különböző növények, különböző igények)
- **hőmérséklet** (ettől függ a tenyészidő hossza)
→ **tenyészidő**= csírázástól a termés beéréséig szükséges időtartam
- **csapadék** (menyisége és időbeli eloszlása határozza meg, hogy egy adott terület mely növények termesztésére lesz alkalmas)

b) vízrajzi adottság

- szorosan összefügg a csapadékviszonyokkal
- a mezőgazdaság számára öntözésre felhasználható vizek:
 - felszín feletti
 - felszín alatti
- élelmiszerforrás lehet:
 - a világtenger
 - folyók
 - tavak

c) domborzati adottságok

- **növénytermesztés** számára legkedvezőbbek az **alföldek** (max. 15%-os lejtés)
- nagy lejtésszög → **nehéz művelés**
→ felgyorsuló **talajerózió** = talajpusztulás
- kedvezőtlen domborzati területek → **teraszos művelés**
- **dombságok** → állattenyésztés
→ erdőgazdálkodás
→ rét- és legelőgazdálkodás
→ vadgazdálkodás dominál

d) talajadottságok

(talaj = a földfelszín legfelső termékeny rétege, mely a humuszból, kőzettörmeléből és talajnedvességből áll)

- a mezőgazdálkodás elemi feltétele
- a termelés eszköze
- helyhez kötött
- a gyenge talajok helyes műveléssel és tápanyag utánpótlással (trágyázás, műtrágyázás) javíthatók

Hol lesznek a legjobbak a természeti adottságok összességükben?

- a 30-60° szélességi fok között ill. az **Egyenlítő** közelében

A MEZŐGAZDASÁG TÁRSADALMI KÖRNYEZETI ADOTTSÁGAI

tudomány → hatékonyság növelése (*biotechnológia, géntechnológia, agrokémia*)

biotechnológia = élő szervezetek és azok termékeinek ember általi felhasználása meghatározott célok elérésére

géntechnológia = (génmanipulálás, génmódosítás) A génmódosítás során egy adott faj génjéhez erőszakosan hozzáadnak egy akár teljesen eltérő faj azon génszakaszát (más néven vektort), amely az átjuttatni kívánt hasznos tulajdonságot tárolja.

(Azt, hogy erőszakosan, ezt szó szerint kell érteni, mivel a vektort a növény (vagy éppen állat) sejtje idegen anyagként kezeli, és nem fogadja be. Ehhez először egy ún. génpuskát használtak, amikor a DNS-t wolfram, platina, vagy arany felületre viszik fel, és több száz km/h sebességgel belelövik a sejtbe. Ilyenkor a transzgén mintegy beleolvad a sejtbe.)

agrokémia = A mezőgazdasági termeléssel kapcsolatos kémiai ismereteket összefoglaló tudomány, amely kiterjed a talaj, a növény táplálkozás, a növényfejlődés, és a növényvédelem kémijára, valamint a mezőgazdaságban alkalmazott kemikáliák (agrokemikáliák) szerepére.

Nagy kihívást jelentenek a környezeti hatások által kialakuló új növényi és állati betegségek emberre gyakorolt hatásai.

gazdaságossági szempontok

- szállítási költségek
- értékesítési problémák
- raktározási nehézségek
- piaci igények változása

↓

- **szakosodás** (több növényfaj → rugalmasabb termelési szerkezet)
- **termékváltás** (hosszú időt vesz igénybe)
- **agrárgazdaságok létrehozása** (előállítás + feldolgozás = **élelmiszergazdaság**)

A MEZŐGAZDASÁGI TERMELÉS FOKOZHATÓSÁGÁNAK LEHETŐSÉGEI

A világ népességének növekedése, az ipari termelés bővülése több élelmet és nyersanyagot kíván.

A termelés bővítésének lehetőségei:

- **extenzív (külterjes) művelési mód:**
 - a művelésbe bevont **területek bővítése** (növelése)
- **intenzív (belterjes) művelési mód:**
 - **a termésátalag** fokozása
- **öntözés:**
 - mindkét termelési mód mellett hasznosítható
 - nagy **költségráfordítással** jár
 - **súlyos következményei** lehetnek (pl.: kilúgozódás)